

การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในการประกันคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา*

ENHANCING ACCOUNTABILITY FOR OUTCOMES IN EXTERNAL QUALITY ASSURANCE OF SCHOOLS

ขวัญจิรา จำปา¹, จิรายุ แสงปimpa^{2*}, จินณวัตร ปะโคทั้ง³

Khuanjira Champa¹, Jirayu Sangpimpa^{2*}, Jinnawat Pakothang³

¹โรงเรียนวัดพระเกิดคองคาราม อำเภอเทิง เชียงราย ประเทศไทย

²Wat Phra Koet Khongkharam School, Thoeng District, Chiang Rai, Thailand

³โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬารามราชวิทยาลัย ลำปาง อำเภอแม่ทะ ลำปาง ประเทศไทย

⁴Princess Chulabhorn Science High School Lampang, Mae Tha District, Lampang, Thailand

⁵คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี อำเภอเมือง อุบลราชธานี ประเทศไทย

⁶Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Mueang District, Ubon Ratchathani, Thailand

*Corresponding author Email: js15.formal@gmail.com

*Tel: 097-9618715

บทคัดย่อ

การประกันคุณภาพภายนอกเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติการนำผลการประเมินไปใช้ยังไม่สามารถสะท้อนความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ ได้อย่างแท้จริง บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ และพัฒนากรอบแนวทางในการเสริมสร้างความรับผิดชอบดังกล่าวในบริบทของการประกันคุณภาพภายนอก โดยมุ่งเน้นการเชื่อมโยงผลการประเมินกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างเป็นระบบ ผลการสังเคราะห์พบว่า ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ควรตั้งอยู่บนฐานของการเปิดเผยข้อมูล ความโปร่งใส การตรวจสอบได้ และการยอมรับผลการดำเนินงานทั้งในด้านความสำเร็จและข้อบกพร่อง โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มากกว่าการปฏิบัติตามเกณฑ์เชิงเอกสารเพียงอย่างเดียว องค์ประกอบสำคัญของการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) นโยบายและหลักการที่มุ่งผลลัพธ์ 2) ระบบการบริหารจัดการที่ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) ระบบติดตามและประเมินผลที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนา และ 4) ผลลัพธ์เชิงคุณภาพที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน ครู และองค์กร นอกจากนี้ การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงพัฒนา การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การพัฒนาสมรรถนะบุคลากร และวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใสและมุ่งผลลัพธ์ ทั้งนี้การประกันคุณภาพภายนอกควรปรับบทบาทจากกลไกการควบคุมไปสู่กลไกเพื่อการพัฒนาที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถเรียนรู้จากผลการประเมินและนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจเชิงนโยบายและการปรับปรุง

การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในการประกันคุณภาพภายนอก จึงเป็นหัวใจสำคัญของการยกระดับคุณภาพการศึกษา

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์, การประกันคุณภาพภายนอก, คุณภาพการศึกษา, มาตรฐานการศึกษา

Abstract

External quality assurance is a significant mechanism for building confidence in the quality of educational management in schools. However, in practice, the utilization of evaluation results has not genuinely reflected accountability for outcomes. This article aims to synthesize concepts related to accountability for outcomes and to develop a conceptual framework for enhancing such accountability within the context of external quality assurance. The study emphasizes the systematic linkage between evaluation results and the improvement of student quality, school administration, and teachers' instructional management. The synthesis revealed that accountability for outcomes should be grounded in information disclosure, transparency, auditability, and the acceptance of both successful and deficient performance, with the primary goal of continuously improving educational quality rather than merely complying with documentary requirements. The key components of enhancing accountability for outcomes consist of four dimensions: 1) Outcome-oriented policies and principles, 2) Evidence-based management systems, 3) Monitoring and evaluation systems that promote learning and development, and 4) Qualitative outcomes reflecting changes in students, teachers, and organizations. In addition, enhancing accountability for outcomes requires several supporting factors, including developmental leadership, stakeholder participation, personnel competency development, and an organizational culture characterized by transparency and a focus on outcomes. External quality assurance should therefore shift its role from a control mechanism to a developmental mechanism that enables schools to learn from evaluation results and utilize information for policy decision-making and continuous operational improvement. Accountability for outcomes in external quality assurance is therefore considered a crucial foundation for improving educational quality sustainably.

Keywords: Accountability for Outcomes, External Quality Assurance, Educational Quality, Educational Standards

บทนำ

การประกันคุณภาพภายนอกเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และเป็นเครื่องมือที่ช่วยสะท้อนมาตรฐานการดำเนินงานต่อสาธารณะ ทั้งในด้านคุณภาพผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ และการบริหารจัดการสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม แม้ระบบการประกันคุณภาพภายนอกของไทย

จะดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางปฏิบัติ สถานศึกษาหลายแห่งยังมุ่งเน้นการดำเนินงานเพื่อให้ผ่านเกณฑ์การประเมินหรือจัดเตรียมเอกสารรองรับ มากกว่าการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างแท้จริง ส่งผลให้การประกันคุณภาพภายนอกยังไม่สามารถสะท้อนความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ ได้อย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2567)

ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินงานด้านคุณภาพการศึกษายังคงให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงต่อผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สอดคล้องกับงานเขียนของกรมวิชาการ และพหุติสาณ ชุมพล ที่ได้ศึกษาเรื่อง คู่มือการสร้างเสริมค่านิยมคุณธรรม จริยธรรม และวินัยระดับประถมศึกษา และ Accountability: ความตรวจสอบได้ ความรับผิดชอบต่อขึ้นต่อการถูก “คิดบัญชี” ได้ ตามลำดับ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การปฏิบัติตามระเบียบหรือขั้นตอนเพียงอย่างเดียว อาจไม่ก่อให้เกิดคุณค่าและประสิทธิผลต่อการพัฒนาอย่างแท้จริง ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์มิใช่เพียงการรายงานผลหรือการถูกตรวจสอบ แต่เป็นกระบวนการที่ทำให้ การตัดสินใจและการดำเนินงานสามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของสังคมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างแท้จริง (กรมวิชาการ, 2542); (พหุติสาณ ชุมพล, ม.ร.ว, 2554)

จากบริบทดังกล่าว แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ (Accountability for Results) จึงได้รับความสำคัญเพิ่มขึ้นในฐานะกลไกที่เชื่อมโยงการดำเนินงานกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง โดยตั้งอยู่บนฐานของความโปร่งใส การเปิดเผยข้อมูล การตรวจสอบได้ และการยอมรับผลการดำเนินงานทั้งด้านความสำเร็จและข้อบกพร่อง (Good, C. V., 1973) แนวคิดนี้สอดคล้องกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) ที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพของการดำเนินงาน (Maulid, M. J., 2017) รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดการประเมินเพื่อการพัฒนา ที่มุ่งใช้ผลการประเมินเป็นฐานในการเรียนรู้และปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Patton, M. Q., 2011) นอกจากนี้ ในระดับองค์กรยังมีการพัฒนาแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility: CSR) และแนวคิดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อขยายกรอบความรับผิดชอบต่อครอบคลุมมิติด้านสังคม จริยธรรม และผลกระทบต่อส่วนรวม (Bowen, H. R., 1953); (Freeman, R. E. & Reed, D. L., 1983) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ไม่ใช่เพียงการดำเนินงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย แต่ต้องสามารถแสดงผลลัพธ์ที่เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะได้อย่างชัดเจนและตรวจสอบได้

ดังนั้น การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในการประกันคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา จึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาย่างยั่งยืน โดยมุ่งให้สถานศึกษาสามารถใช้ผลการประเมินเป็นฐานในการวางแผน ตัดสินใจ และปรับปรุงการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มากกว่าการมุ่งตอบสนองต่อเกณฑ์การประเมินเพียงเชิงเอกสาร ทั้งนี้ บทความวิชาการนี้มุ่งสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ และนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ในการประกันคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ครู และองค์กรอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในการประกันคุณภาพภายนอก

ในบริบทของการปฏิรูปการศึกษาและการบริหารจัดการภาครัฐสมัยใหม่ ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ (Accountability for Results) ได้กลายเป็นแนวคิดสำคัญที่ถูกนำมาใช้เป็นกลไกในการยกระดับคุณภาพและความน่าเชื่อถือขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบการศึกษา ซึ่งต้องเผชิญกับความคาดหวังจากสังคมในด้านคุณภาพ ความโปร่งใส และประสิทธิผลของการดำเนินงาน การประกันคุณภาพภายนอกจึงมิได้เป็นเพียงกระบวนการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานเท่านั้น หากแต่เป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงจากการจัดการศึกษา เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีทิศทางและยั่งยืน

1. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์

แนวคิดความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์มีรากฐานจากการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และผลกระทบของการดำเนินงานมากกว่ากระบวนการ โดยมาตรฐาน ISO 26000 ระบุว่า การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์มีเป้าหมายเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ การจัดการความเสี่ยง การส่งเสริมนวัตกรรม และการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน ซึ่งสะท้อนว่าความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์เป็นกลไกเชิงกลยุทธ์ มิใช่เพียงพันธะทางจริยธรรม (International Organization for Standardization, 2010) ขณะเดียวกัน แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR) เน้นการสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ขององค์กรกับความต้องการของสังคมและสิ่งแวดล้อม อันเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาแนวคิดความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในบริบทการศึกษา (Bowen, H. R., 1953)

2. วัตถุประสงค์ของความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในระบบการศึกษา

ในระบบการศึกษา ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์มีวัตถุประสงค์เพื่อเชื่อมโยงการดำเนินงานของสถานศึกษากับผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์เป็นฐานในการตัดสินใจ วางแผนปรับปรุง และยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ทั้งยังช่วยสร้างแรงจูงใจให้ครูและผู้บริหารตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตน พร้อมเสริมสร้างความโปร่งใส ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (Loeb, S. & Byun, E., 2019)

3. วัตถุประสงค์ของการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในการประกันคุณภาพภายนอก

การประกันคุณภาพภายนอกเป็นกลไกที่มีบทบาทสำคัญในการนำแนวคิดความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์มาประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อยืนยัน ตรวจสอบ และสะท้อนสภาพจริงของคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเทียบกับมาตรฐานที่กำหนด ผลการประเมินมิได้มุ่งเพียงการตัดสินผ่านหรือไม่ผ่านเกณฑ์ แต่ทำหน้าที่เป็นข้อมูลย้อนกลับที่มีคุณค่าในการชี้ให้เห็นจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา รวมถึงเงื่อนไขของความสำเร็จและข้อจำกัดในการดำเนินงาน

ในเชิงการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ การประกันคุณภาพภายนอกมีวัตถุประสงค์สำคัญที่สามารถจำแนกตามกลุ่มแนวคิดที่เชื่อมโยงกัน ดังนี้ วัตถุประสงค์ด้าน Accountability คือ การบังคับให้สถานศึกษาเปิดเผยข้อมูลคุณภาพและรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่วัดได้จริง วัตถุประสงค์ด้าน Public Accountability คือ การสร้างความเชื่อมั่นและความโปร่งใสต่อผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม วัตถุประสงค์ด้าน RBA คือ การใช้ข้อมูลผลการประเมินเพื่อขับเคลื่อนการตัดสินใจเชิงพัฒนาในสถานศึกษา และวัตถุประสงค์ด้าน Developmental Evaluation คือ การทำให้กระบวนการประเมินภายนอกเป็นโอกาสเรียนรู้สำหรับครู ผู้บริหาร และสถานศึกษา

ไม่ใช่เพียงกระบวนการตรวจสอบ ผลที่เกิดขึ้นจากวัตถุประสงค์เหล่านี้ปรากฏเป็นรูปธรรมในสามระดับ ได้แก่ ระดับผู้เรียน คือ ผลสัมฤทธิ์และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ดีขึ้น ระดับครู คือ คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และระดับสถานศึกษา คือ ระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใสและตอบสนองต่อมาตรฐานสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การรายงานผลการประเมินต่อหน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชนยังช่วยสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ และความเชื่อมั่นต่อระบบการศึกษาโดยรวม (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2550)

4. การสังเคราะห์วัตถุประสงค์ของการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์

จากการสังเคราะห์แนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในการประกันคุณภาพภายนอก คือ เพื่อผลักดันให้สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงจากการจัดการศึกษา วัตถุประสงค์ดังกล่าวครอบคลุมการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อการตัดสินใจ การสร้างแรงจูงใจในการพัฒนา การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

แนวคิดของความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในการประกันคุณภาพภายนอก

แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ (Accountability for Results) มีรากฐานจากแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบ (Responsibility) ซึ่งหมายถึงการยอมรับผลของการกระทำที่เกิดจากบทบาท หน้าที่ หรืออำนาจที่ได้รับมอบหมาย ทั้งในด้านบวกและด้านลบ ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์จึงสะท้อนถึงการที่บุคคลหรือองค์กรยอมรับผลการดำเนินงานของตนอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับเป้าหมายหรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ในบริบทของการประกันคุณภาพภายนอก แนวคิดดังกล่าวหมายถึงการที่สถานศึกษาแสดงความรับผิดชอบต่อคุณภาพและผลลัพธ์ของการจัดการศึกษาผ่านการยอมรับและการใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นกลไกในการสะท้อนคุณภาพและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1. กรอบแนวคิดพื้นฐานของความรับผิดชอบ

Good, C. V. ได้อธิบายใน Dictionary of education ไว้ว่า ความรับผิดชอบเป็นคุณธรรมที่สะท้อนจิตสำนึกด้านผิดชอบชั่วดี ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมและทำให้บุคคลสามารถตระหนักถึงสิ่งที่พึงปรารถนาของสังคมโดยรวม คำนิยามดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าความรับผิดชอบมิได้จำกัดอยู่เพียงการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ หากแต่ครอบคลุมมิติด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่เชื่อมโยงการกระทำกับผลกระทบต่อผู้อื่นและสังคม (Good, C. V., 1973)

ทำนองเดียวกันกรมวิชาการ และราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบ ไว้ในคู่มือการสร้างเสริมค่านิยมคุณธรรม จริยธรรม และวินัยระดับประถมศึกษา ความว่า การตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ยอมรับผลการกระทำทั้งด้านดีและด้านเสีย และพร้อมปรับปรุงการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสะท้อนแก่นสำคัญของความรับผิดชอบ คือ การยอมรับผลลัพธ์ของการกระทำโดยไม่หลีกเลี่ยงหรือโยนความรับผิดชอบให้ผู้อื่น องค์ประกอบดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญของแนวคิดความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (กรมวิชาการ, 2542); (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ศึกษา เรื่อง รูปแบบและกลไกการพัฒนาครูในลักษณะเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่ ซึ่งได้ขยายความหมายของความรับผิดชอบในบริบทการศึกษา โดยเชื่อมโยงความรับผิดชอบเข้ากับการมุ่งบรรลุเป้าหมาย การพัฒนาตนเอง และการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง แนวคิดนี้มีนัยสำคัญต่อการประกันคุณภาพภายนอกในสองมิติ ได้แก่ มิติแรก ความรับผิดชอบในฐานะภาระผูกพัน (Obligation) กล่าวคือ สถานศึกษาต้องพิสูจน์ว่าการจัดการศึกษานำไปสู่มาตรฐานและความคาดหวังของสังคมได้จริง และมิติที่สอง ความรับผิดชอบในฐานะกระบวนการพัฒนา (Development Process) กล่าวคือ การประเมินภายนอกเป็นเครื่องมือสะท้อนคุณภาพที่กระตุ้นให้ครู ผู้บริหาร และสถานศึกษาปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม หากขาดจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบในทั้งสองมิตินี้ ผลการประเมินภายนอกอาจถูกมองเป็นเพียงภาระเชิงเอกสาร มากกว่าการเป็นโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

2. กรอบแนวคิดเชิงลึกของความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์

แนวคิดเรื่องภาระรับผิดชอบ (Accountability) เน้นให้เห็นถึงความรับผิดชอบที่มาพร้อมกับการเปิดเผยข้อมูล ความโปร่งใส และความสามารถในการชี้แจงการตัดสินใจหรือการกระทำให้เป็นไปตามมาตรฐานและกฎหมายที่กำหนด มิติของการตรวจสอบได้ดังกล่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์แตกต่างจากความรับผิดชอบทั่วไป และเชื่อมโยงโดยตรงกับการประกันคุณภาพภายนอก เนื่องจากการประเมินภายนอกทำหน้าที่เป็นกลไก Accountability ที่บังคับให้สถานศึกษาต้องเปิดเผยข้อมูลคุณภาพต่อสาธารณะ ยอมรับผลการประเมินที่เกิดขึ้นจริง และชี้แจงต่อสังคมว่าการจัดการศึกษาของตนสอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

ทั้งนี้ความหมายของภาระความรับผิดชอบ มิได้หมายถึงเพียงการปฏิบัติตามข้อกำหนด หรือการรายงานผลเท่านั้น หากแต่หมายถึงกระบวนการที่ทำให้มั่นใจได้ว่าการใช้อำนาจและการตัดสินใจของผู้ได้รับมอบอำนาจ สอดคล้องกับค่านิยมและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในบริบทการประกันคุณภาพภายนอก จะพบว่า ผู้บริหารและครูในฐานะผู้รับมอบอำนาจจากสังคมต้องแสดงให้เห็นว่าการตัดสินใจในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ส่งผลต่อผลลัพธ์ของผู้เรียนอย่างไร กล่าวคือ Accountability ในบริบทนี้ไม่ใช่เพียงการรายงาน แต่คือ การพิสูจน์ คุณค่าของการดำเนินงานผ่านหลักฐานเชิงประจักษ์ที่วัดได้จากผลลัพธ์จริง (พฤทธิสถาน ชุมพล, ม.ร.ว., 2554)

สรุปความหมายการเสริมสร้างความรับผิดชอบ หมายถึง กระบวนการพัฒนานักเรียนให้ตระหนักถึงหน้าที่ของตนในการเรียนรู้ รับผิดชอบต่อภาระกิจ และผลลัพธ์ทางการเรียนของตนเอง ผ่านกิจกรรมแนะแนวที่ช่วยส่งเสริมการรู้จักตนเอง การวางแผน และการประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้

ในส่วนของความหมายของคำว่าเสริมสร้างความรับผิดชอบ ชโลธร โสมหิรัญ, ได้ให้ความหมายว่าการเสริมสร้างความรับผิดชอบ หมายถึง การพัฒนาจิตสำนึกของผู้เรียนให้สามารถตระหนักถึงผลของการกระทำที่มีต่อสังคม รับผิดชอบต่อส่วนรวม และปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม ผ่านกระบวนการให้คำปรึกษากลุ่มที่เน้นการแลกเปลี่ยนและการเรียนรู้ร่วมกัน (ชโลธร โสมหิรัญ, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญญา จิตใจ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์การประกันคุณภาพการศึกษาในการบริหารของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ หมายถึง

การพัฒนากระบวนการบริหารภายในสถานศึกษาให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมและตระหนักในหน้าที่ต่อผลลัพธ์ของการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการประเมินผล การมีส่วนร่วม และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามมาตรฐานคุณภาพ (อึ้งศยา จิตใจ, 2568)

เมื่อพิจารณาในบริบทของการประกันคุณภาพภายนอก แนวคิดดังกล่าวสะท้อนผ่านการที่สถานศึกษาต้องเปิดเผยข้อมูล ยอมรับผลการประเมิน และชี้แจงต่อสาธารณะว่าผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นไปตามมาตรฐานและเป้าหมายที่กำหนดหรือไม่ การประกันคุณภาพภายนอกจึงทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญของความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (Public Accountability) ที่เชื่อมโยงการบริหารจัดการสถานศึกษากับความไว้วางใจของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Public Accountability ในการประกันคุณภาพภายนอกนั้นครอบคลุมสามระดับ ได้แก่ ระดับผู้เรียน คือ สถานศึกษาต้องรับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ระดับครู คือ บุคลากรต้องรับผิดชอบต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ผู้เรียนได้จริง และระดับสถานศึกษา คือ การบริหารจัดการต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมุ่งสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (OECD, 2019)

3. การสังเคราะห์นิทัศน์ของความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์

จากการสังเคราะห์แนวคิดและนิยามที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนสามารถสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ (Accountability for Results) คือ การที่บุคคลหรือหน่วยงานแสดงความรับผิดชอบต่อการทำงานและการตัดสินใจของตน โดยอาศัยการเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส การยอมรับผลสำเร็จและข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น และการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น ความตรวจสอบได้ และการยกระดับคุณภาพอย่างเป็นระบบ

ในบริบทของ การประกันคุณภาพภายนอกทางการศึกษา แนวคิดนี้หมายถึงการที่สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำผลการประเมินคุณภาพภายนอกมาใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการสะท้อนคุณภาพของตนเอง ไม่เพียงเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสาธารณะ แต่ยังใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดที่ควรพัฒนา และแนวทางปรับปรุงการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ และระบบสนับสนุนผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ที่สำคัญ การสังเคราะห์แนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องทั้งหมดชี้ให้เห็นห่วงโซ่เชิงเหตุผลที่เชื่อมโยงกัน กล่าวคือ Accountability เป็นกรอบที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องพิสูจน์คุณค่าการดำเนินงานผ่านผลลัพธ์จริง ซึ่งการประกันคุณภาพภายนอกทำหน้าที่เป็นกลไกในการตรวจสอบและสะท้อนความรับผิดชอบนั้น ขณะที่ Public Accountability เป็นมิติเชิงสังคมที่ขยายภาระรับผิดชอบต่อสถานศึกษาออกไปสู่ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมในวงกว้าง ส่วน Results Based Accountability (RBA) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Friedman, M. ที่ได้ศึกษาเรื่อง Results-based accountability guide ซึ่งเป็นกรอบปฏิบัติที่เชื่อมโยง Accountability เข้ากับตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่วัดได้จริง ทำให้สถานศึกษาสามารถตอบคำถามสำคัญสามประการได้ คือ ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานหรือไม่ การดำเนินงานมีประสิทธิผลเพียงใด และจะปรับปรุงอย่างไรให้ดีขึ้น (Friedman, M., 2005)

ผลลัพธ์ของการดำเนินการตามแนวคิดนี้จะปรากฏอย่างชัดเจนใน 3 มิติหลัก ได้แก่

1. มิติผู้เรียน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คือ สถานศึกษาสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนได้ตรงตามมาตรฐาน

2. มิติครูและบุคลากร ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คือ บุคลากรมีการปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้และการทำงานเชิงคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรม

3. มิติการบริหารจัดการสถานศึกษา ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คือ การตัดสินใจเชิงนโยบายและการพัฒนาโรงเรียนตั้งอยู่บนฐานของข้อมูลจริงจากการประเมิน

ดังนั้น ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในการประกันคุณภาพภายนอก จึงมิได้มีเป้าหมายเพียงการควบคุมหรือลงโทษ หากแต่เป็นกลไกที่ช่วยให้สถานศึกษาเรียนรู้จากผลการประเมิน เพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน และพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สูงขึ้นอย่างยั่งยืน

ประเภทของความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในการประกันคุณภาพภายนอก

ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์สามารถจำแนกได้หลากหลายตามมุมมองและบริบทของการนำไปใช้ ดังนี้

1. การจำแนกประเภทของความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในมิติส่วนบุคคลต่อสังคม

กรมวิชาการได้จำแนกความรับผิดชอบต่อออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม โดยความรับผิดชอบต่อตนเองหมายถึงการตระหนักรู้หน้าที่ การปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และการยอมรับผลของการกระทำของตน ส่วนความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และประเทศชาติ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม แนวคิดดังกล่าวสะท้อนว่าความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์เริ่มต้นจากระดับบุคคลและขยายสู่ระดับสังคม ซึ่งในบริบทการประกันคุณภาพภายนอก หมายความว่าครูและผู้บริหารต้องมีความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นลำดับแรก ก่อนที่จะขยายความรับผิดชอบนั้นออกไปสู่ผู้ปกครองและชุมชนในระดับที่กว้างขึ้น (กรมวิชาการ, 2542)

ในทำนองเดียวกัน Miller, W. R. & Rollnick, S. ได้เสนอแนวคิดของความรับผิดชอบต่อส่วนบุคคลในหนังสือ *Motivational interviewing: Helping people change* ว่า ความรับผิดชอบต่อส่วนบุคคลควรเกิดจากแรงจูงใจภายใน การตระหนักถึงบทบาทของตนในการกำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจ และการยอมรับผลลัพธ์ของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวคิดนี้มีนัยสำคัญต่อการประกันคุณภาพภายนอก เนื่องจากชี้ให้เห็นว่าระบบ *Accountability* ที่พึ่งพาแรงกดดันภายนอกเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ หากต้องการให้ผลการประเมินนำไปสู่การพัฒนาที่แท้จริง ครู ผู้บริหาร และบุคลากรต้องมีแรงจูงใจภายในและความเป็นเจ้าของ (Ownership) ต่อผลการประเมิน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างยั่งยืน มากกว่าการมองการประเมินเป็นเพียงภาระจากภายนอก (Miller, W. R. & Rollnick, S., 2012)

2. การจำแนกประเภทของความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในมิติองค์กรต่อสังคม

ในระดับองค์กร แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility: CSR) และสังเคราะห์ออกเป็น 5 มิติ ได้แก่ มิติเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และจริยธรรม ซึ่งสะท้อนว่าความรับผิดชอบต่อองค์กรต้องคำนึงถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อทุกภาคส่วน ไม่จำกัดเฉพาะประสิทธิภาพภายในองค์กร (Dahlsrud, A., 2008)

เมื่อนำกรอบ CSR มาประยุกต์กับการประกันคุณภาพภายนอก จะพบว่า สถานศึกษาในฐานะองค์กรสาธารณะ มีพันธะรับผิดชอบที่ครอบคลุมทั้งสามมิติอย่างเชื่อมโยงกัน กล่าวคือ มิติเศรษฐกิจหมายถึงการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และสร้างผลลัพธ์ที่ตอบสนองต่อสังคม มิติสังคมหมายถึงการผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพและเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าของสังคม มิติผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหมายถึงการตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานต้นสังกัด และนักเรียน และมิติจริยธรรมหมายถึงการบริหารจัดการการศึกษาด้วยความซื่อสัตย์และโปร่งใส ผลลัพธ์ที่เกิดจากการนำกรอบ CSR มาใช้ในการประกันคุณภาพภายนอก ได้แก่ การที่สถานศึกษาสามารถสร้างความเชื่อมั่นจากผู้ปกครอง และชุมชน ยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีธรรมาภิบาล ทั้งนี้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรจากการมุ่งตอบสนองผู้ถือหุ้น ไปสู่การรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างรอบด้าน ขณะที่ Carroll, A. B. เสนอพีระมิตความรับผิดชอบต่อสังคม ในบทความเรื่อง The pyramid of corporate social responsibility ซึ่งประกอบด้วย ความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจ กฎหมาย จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม แนวคิดเหล่านี้สะท้อนว่าองค์กรต้องแสดงความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในเชิงโครงสร้าง และคุณค่า ไม่ใช่เพียงการปฏิบัติตามข้อกำหนด (Freeman, R. E. & Reed, D. L., 1983); (Carroll, A. B., 1991)

ในบริบทของการประกันคุณภาพภายนอก สถานศึกษาในฐานะองค์กรทางสังคมจึงมีหน้าที่แสดงความรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษา ผ่านการเปิดเผยข้อมูล การยอมรับผลการประเมิน และการชี้แจงต่อสาธารณะว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับมาตรฐานและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ Public Accountability (OECD, 2019)

3. การสังเคราะห์กรอบการจำแนกประเภทของความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ ทั้งในมิติของบุคคล องค์กร และสังคม ผู้เขียนสามารถสังเคราะห์กรอบการจำแนกประเภทของความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในการประกันคุณภาพภายนอกออกเป็น 4 ประเภทหลัก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงต่อคุณภาพการศึกษา ดังนี้

3.1 ความรับผิดชอบต่อส่วนบุคคล (Personal Responsibility) หมายถึง ความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาและผู้บริหาร รวมถึงการยอมรับผลการดำเนินงาน และนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกมาใช้เป็นข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ความรับผิดชอบลักษณะนี้ก่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงพัฒนาระดับบุคคล เช่น การยกระดับสมรรถนะครู การปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์และคุณลักษณะของผู้เรียน

3.2 ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) หมายถึง การที่สถานศึกษาแสดงความรับผิดชอบต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ผ่านการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ การเปิดเผยผลการประเมินภายนอกอย่างโปร่งใส และการนำข้อเสนอแนะจากการประเมินไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา ความรับผิดชอบในมิตินี้ช่วยสร้างผลลัพธ์ในระดับสังคม ได้แก่ ความเชื่อมั่นของผู้ปกครองและชุมชนต่อโรงเรียน การยกระดับความเสมอภาคทางการศึกษา และการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและรับผิดชอบต่อสังคม

3.3 ความรับผิดชอบทางองค์กร (Corporate Responsibility) หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษา ภายใต้กรอบมาตรฐานการประกันคุณภาพภายนอก โดยคำนึงถึงผลลัพธ์ด้านคุณภาพผู้เรียน ประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ และความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ความรับผิดชอบประเภทนี้ส่งผลให้เกิดการพัฒนา ระบบงานภายใน การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการยกระดับภาพลักษณ์ของสถานศึกษาในระดับสาธารณะ

3.4 ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ (Professional Responsibility) หมายถึง การปฏิบัติงานของ สถานศึกษาและบุคลากรให้เป็นไปตามกฎหมาย มาตรฐานวิชาชีพ และหลักจริยธรรมทางการศึกษา รวมถึงการยอมรับ และตอบสนองต่อผลการประเมินภายนอกอย่างตรงไปตรงมา ความรับผิดชอบในระดับนี้นำไปสู่การรักษามาตรฐาน วิชาชีพ การสร้างความโปร่งใส และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบของการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในการประกันคุณภาพภายนอก

การประกันคุณภาพการศึกษาในบริบทปัจจุบันให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงจากการจัดการศึกษา มากกว่าการปฏิบัติตามเกณฑ์หรือการจัดทำเอกสารเพื่อรองรับการประเมิน แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการบริหาร จัดการภาครัฐแนวใหม่ที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ความคุ้มค่า และความสามารถในการตรวจสอบได้ ภายใต้กรอบนี้ ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์จึงถูกนำมาใช้เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงการประกันคุณภาพภายนอกกับการพัฒนา คุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง โดยเปลี่ยนจุดเน้นจากการปฏิบัติตามข้อกำหนดไปสู่ความรับผิดชอบต่อการพัฒนา (Freeman, R. E. & Reed, D. L., 1983); (Maulid, M. J., 2017)

1. แนวคิดและองค์ประกอบของการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์

การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกัน เป็นระบบ นักวิชาการเสนอกรอบแนวคิดที่สะท้อนทั้งมิตินโยบาย การบริหารจัดการ และการประเมินผล ซึ่งว่ารูปแบบการพัฒนาที่มีประสิทธิผล ควรประกอบด้วย เป้าหมาย ขั้นตอนการดำเนินงาน และการประเมินผล (Joyce, B. & Weil, M., 2000) ขณะที่ Friedman, M. ได้เสนอแนวคิด Results Based Accountability (RBA) ซึ่งมุ่งเน้นผลลัพธ์ ตัวชี้วัด และการใช้ข้อมูลเพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Friedman, M., 2005) ทั้งนี้ Erdag, C. ได้เขียนบทความ เรื่อง Accountability policies at schools: A study of path analysis. Educational Sciences ที่ระบุ ความสมดุลระหว่างกลไกความรับผิดชอบต่อภายนอกและภายใน เพื่อหลีกเลี่ยงแรงกดดันเชิงควบคุม (Erdag, C., 2017)

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง RBA มีความเชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพภายนอกในสามระดับที่เป็นรูปธรรม กล่าวคือ ในระดับ Population Accountability นั้น RBA ถามว่า นักเรียนในเขตพื้นที่หรือชุมชนมีผลลัพธ์ที่ดีขึ้นหรือไม่ ซึ่งตรงกับเป้าหมายของการประกันคุณภาพภายนอกที่ต้องการสะท้อนคุณภาพผู้เรียนในระดับภาพรวม ในระดับ Performance Accountability นั้น RBA ถามว่า โปรแกรมหรือโรงเรียนดำเนินงานได้ดีเพียงใด ซึ่งตรงกับ การที่การประเมินภายนอกตรวจสอบประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา และในระดับ Continuous Improvement นั้น RBA กำหนดให้ใช้ข้อมูลผลลัพธ์เพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของการประกันคุณภาพภายนอกในการเป็นกระจกสะท้อน ที่สถานศึกษา

ต้องนำไปสู่การพัฒนา ไม่ใช่เพียงการรายงาน ด้วยเหตุนี้ การนำ RBA มาใช้เป็นกรอบในการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์จึงช่วยให้การประกันคุณภาพภายนอกเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงในระดับผู้เรียน ครู และสถานศึกษา ได้อย่างเป็นระบบ

จากการสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าว ผู้เขียนสรุปองค์ประกอบของการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในการประกันคุณภาพภายนอกออกเป็น 4 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

1.1 นโยบายและหลักการพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ นโยบายความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ทำหน้าที่เป็นกรอบทิศทางขององค์กร โดยยึดหลักการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ ความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

1.2 ระบบการบริหารจัดการความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ ระบบการบริหารจัดการเป็นกลไกที่เชื่อมโยงนโยบายสู่การปฏิบัติจริง โดยประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายและมาตรฐานที่ชัดเจน การใช้เครื่องมือวัดผลที่มีคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูล และการรายงานผลอย่างโปร่งใส โดยมุ่งเน้นการสนับสนุนเชิงพัฒนา มากกว่าการลงโทษ

1.3 ระบบติดตามและประเมินผลลัพธ์ ระบบติดตามและประเมินผลลัพธ์เป็นหัวใจของความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ โดยทำหน้าที่สะท้อนระดับความสำเร็จของการดำเนินงานและเป็นฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนา การประเมินที่มีประสิทธิภาพควรผสมผสานกลไกภายนอกกับการใช้ข้อมูลภายในเพื่อการเรียนรู้ และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

1.4 ผลการพัฒนาความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ ผลการพัฒนาความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์สะท้อนผ่านการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพของผู้เรียน ระบบการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้ของครู โดยครอบคลุมทั้งความรับผิดชอบต่อประชากรและความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน ตามแนวคิด RBA ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการประกันคุณภาพภายนอกที่มุ่งพัฒนามากกว่าการควบคุม

2. แนวคิดเกี่ยวกับผลลัพธ์ในการประกันคุณภาพภายนอก

การประกันคุณภาพภายนอกเป็นกลไกสำคัญที่ใช้สะท้อนคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมผ่านหน่วยงานที่มีความเป็นอิสระ โดยมุ่งเน้นความโปร่งใส ความน่าเชื่อถือ และความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (OECD, 2010) แนวคิดดังกล่าวชี้ว่าการประกันคุณภาพภายนอกมิได้จำกัดอยู่เพียงการตรวจสอบตามเกณฑ์ แต่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเชิงพัฒนาที่สนับสนุนการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาผ่านกรอบ Developmental Evaluation ซึ่งเป็นแนวทางการประเมินที่มุ่งสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมและการเรียนรู้ขององค์กรในบริบทที่มีความซับซ้อน แนวคิดนี้ชี้ว่าการประเมินที่มีคุณค่าต้องทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเรียนรู้ให้กับสถานศึกษา ไม่ใช่เพียงการตัดสินว่าผ่านหรือไม่ผ่าน เมื่อนำมาประยุกต์กับการประกันคุณภาพภายนอก Developmental Evaluation แสดงให้เห็นว่าผลการประเมินภายนอกควรถูกนำไปใช้เพื่อกระตุ้นให้ครูสะท้อนคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของตน ให้ผู้บริหารวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งของระบบการบริหารจัดการ และให้สถานศึกษาพัฒนาวัฒนธรรมการประเมินเพื่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการประกันคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระบุว่า การประกันคุณภาพภายนอกเป็นกระบวนการประเมินตามสภาพจริงโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นฐาน ซึ่งผลการประเมินมีบทบาทในการสะท้อนจุดแข็ง จุดที่ควรพัฒนา และศักยภาพของสถานศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2550)

ผลลัพธ์ของการประกันคุณภาพภายนอกจึงครอบคลุมทั้งมิติการพัฒนางานองค์กร การเรียนรู้เชิงระบบ และการกำหนดทิศทางเชิงนโยบาย มากกว่าการตัดสินผ่านหรือไม่ผ่านการประเมิน การประเมินที่มีความเป็นธรรมและน่าเชื่อถือจะช่วยให้ผลการประเมินถูกนำไปใช้เพื่อการปรับปรุงคุณภาพอย่างแท้จริง (Perryman, J., 2009)

นอกจากนี้ การเผยแพร่ผลการประเมินต่อสาธารณชนยังช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ความไว้วางใจ และความเชื่อมั่นต่อระบบการศึกษา หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายนอกที่มุ่งผลลัพธ์ ได้แก่ การประเมินเพื่อการพัฒนา ความเป็นธรรมและตรวจสอบได้ ความสมดุลระหว่างนโยบายกับบริบท และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2550)

3. การสังเคราะห์องค์ประกอบของการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในการประกันคุณภาพภายนอก

จากการศึกษากรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนสามารถสังเคราะห์องค์ประกอบของการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในการประกันคุณภาพภายนอกได้อย่างเป็นระบบ โดยเน้นให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างการดำเนินงาน กับผลลัพธ์เชิงคุณภาพที่เกิดขึ้นจริง ในระดับผู้เรียน ครู และสถานศึกษา สิ่งที่สำคัญในการสังเคราะห์นี้ คือ การชี้ให้เห็นว่าแนวคิด Accountability, CSR, RBA, Public Accountability และ Developmental Evaluation มิได้ทำงานอย่างโดดเดี่ยว หากแต่เชื่อมโยงเป็นระบบที่สนับสนุนกัน โดย Accountability วางกรอบการรับผิดชอบ CSR ขยายการรับผิชอบนั้นออกไปสู่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม RBA กำหนดว่าผลลัพธ์ที่รับผิดชอบต่อสังคมต้องวัดได้จริง และนำไปสู่การปรับปรุง Public Accountability สร้างแรงกดดันเชิงสังคมให้สถานศึกษาต้องโปร่งใสและตอบสนองต่อความคาดหวังของสังคม และ Developmental Evaluation ทำให้กระบวนการทั้งหมดนี้นำไปสู่การเรียนรู้และพัฒนาที่ยั่งยืน ไม่ใช่เพียงการปฏิบัติตามข้อกำหนด

องค์ประกอบที่สังเคราะห์ได้ ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ดังนี้

3.1 นโยบายความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ ครอบคลุมการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และค่านิยมของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการประกันคุณภาพภายนอก ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คือ 1) โรงเรียนมีเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนที่ชัดเจนและวัดผลได้ 2) ผู้บริหารและครูมีความเข้าใจตรงกันในเป้าหมายการพัฒนา และ 3) การตัดสินใจเชิงนโยบายอ้างอิงจากข้อมูลจริง ไม่ใช่เพียงความคาดหวังเชิงเอกสาร

3.2 การบริหารจัดการความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ เป็นกลไกที่เชื่อมโยงนโยบายสู่การปฏิบัติ เช่น การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน การวางแผน การจัดสรรทรัพยากร และการกำกับติดตาม ผลลัพธ์ที่ชัดเจน ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพของระบบงานในโรงเรียนดีขึ้น 2) การบริหารจัดการมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และ 3) การดำเนินงานทุกฝ่ายมุ่งไปสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

3.3 ระบบติดตามและประเมินผลลัพธ์ ครอบคลุมการใช้เครื่องมือและตัวชี้วัดที่สะท้อนผลการดำเนินงานจริง พร้อมทั้งการนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนา ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คือ 1) โรงเรียนสามารถระบุจุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนาได้อย่างชัดเจน 2) ครูปรับปรุงการจัดการเรียนรู้จากผลสะท้อนของการประเมิน และ 3) ผลการประเมินภายนอกถูกนำมาใช้เป็นข้อมูลเพื่อการพัฒนา ไม่ใช่เพียงเพื่อการรายงาน

3.4 ผลของการพัฒนาความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ เป็นองค์ประกอบที่สะท้อน ผลลัพธ์ปลายทางของการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ ซึ่งปรากฏใน 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ 1) คุณภาพผู้เรียน 2) คุณภาพการบริหารจัดการ และ 3) คุณภาพการจัดการเรียนรู้

ปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์

ปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในการประกันคุณภาพภายนอก หมายถึง เงื่อนไขและกลไกที่เอื้อต่อการนำผลการประเมินภายนอกไปใช้เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง มากกว่าการปฏิบัติตามเกณฑ์หรือการรายงานผลเพียงอย่างเดียว โดยมุ่งสู่การเป็น Accountability for Improvement ที่เน้นความโปร่งใส การเรียนรู้ร่วมกัน และความยั่งยืนของผลลัพธ์ในระดับสถานศึกษาและระบบการศึกษา

Loeb, S. & Byun, E. ผู้เขียนบทความเรื่อง Testing, accountability, and school improvement ระบุว่า ความสำเร็จของระบบความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลที่มีคุณภาพและโปร่งใส การสนับสนุนทางวิชาชีพแก่ครูและผู้บริหาร การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการใช้ผลการประเมินเป็นแรงจูงใจเพื่อการพัฒนา มากกว่าการควบคุมหรือการลงโทษ (Loeb, S. & Byun, E., 2019)

นอกจากนี้ แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ยังสะท้อนถึงความสำคัญของการบริหารทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การดำเนินงานตามกฎหมายและมาตรฐาน การยึดมั่นในจริยธรรม และการคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้เรียนและสังคม ซึ่งในบริบทการประกันคุณภาพภายนอกหมายความว่าปัจจัยเหล่านี้ทำหน้าที่เสริมสร้างความน่าเชื่อถือและคุณค่าของกระบวนการประเมิน ทำให้ผลการประเมินได้รับการยอมรับและนำไปสู่การพัฒนาที่แท้จริง มิใช่เพียงการปฏิบัติตามพิธีกรรมประเมิน (Carroll, A. B., 1991)

ในบริบทการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ทำการวิจัยและพัฒนาแบบกลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการตรงต่อเวลา ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมในสถานศึกษาจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีเจตจำนงของผู้บริหารและครู ระบบติดตามประเมินผลที่สม่าเสมอ และกระบวนการที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนโดยไม่เพิ่มภาระเกินความจำเป็น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) จากการสังเคราะห์แนวคิดและงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนสามารถสรุปปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในการประกันคุณภาพภายนอกได้อย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. **ภาวะผู้นำเชิงพัฒนาและความตระหนักร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง** ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นเครื่องมือพัฒนา ไม่ใช่เพียงการตอบสนองต่อข้อกำหนดซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ Developmental Evaluation ที่เน้นว่าผู้นำต้องมองการประเมินเป็นกระบวนการเรียนรู้ ขณะเดียวกัน ครูและบุคลากรต้องตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์

โดยมองว่าการประกันคุณภาพเป็นโอกาสในการเรียนรู้และยกระดับคุณภาพงานร่วมกัน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากปัจจัยนี้คือ สถานศึกษามีความสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยผลลัพธ์และการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

2. การสนับสนุนทางวิชาชีพและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรอย่างต่อเนื่อง การนำผลการประเมินภายนอกไปใช้ให้เกิดผลลัพธ์ที่แท้จริง จำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพของครูและผู้บริหาร ทั้งในด้านการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งผลลัพธ์ และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เพื่อเชื่อมโยงผลการประเมินกับการปรับปรุงการปฏิบัติงานจริง ปัจจัยนี้เชื่อมโยงกับแนวคิด RBA โดยตรง เนื่องจาก RBA เน้นว่าการจะบรรลุผลลัพธ์ที่ดีขึ้นได้ บุคลากรต้องมีสมรรถนะในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำไปสู่การพัฒนา ผลที่เกิดขึ้น คือ ครูมีความสามารถในการปรับการจัดการเรียนรู้จากผลการประเมิน และผู้บริหารสามารถตัดสินใจเชิงนโยบายบนฐานข้อมูลจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความชัดเจนของโครงสร้างการบริหารและความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ การกำหนดบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคลากรในแต่ละระดับอย่างชัดเจน และเชื่อมโยงกับเป้าหมายและมาตรฐานการประกันคุณภาพภายนอก จะช่วยให้การดำเนินงานมีทิศทางร่วมกัน ลดความซ้ำซ้อนของภาระงาน และเพิ่มประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา ปัจจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิด Public Accountability ที่กำหนดให้ทุกระดับขององค์กรต้องสามารถชี้แจงต่อสาธารณะได้ว่าตนรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ใดและบรรลุเป้าหมายนั้นได้อย่างไร

4. การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเพียงพอ คุ่มค่า และสอดคล้องกับเป้าหมายคุณภาพ การประกันคุณภาพภายนอกจะนำไปสู่ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ได้อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทรัพยากรที่เหมาะสมทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และสื่ออุปกรณ์ โดยยึดหลักความคุ้มค่า ความโปร่งใส และการมุ่งเน้นผลลัพธ์ของผู้เรียน และคุณภาพการจัดการศึกษาเป็นสำคัญ ปัจจัยนี้สอดคล้องกับกรอบ CSR ที่เน้นว่าองค์กรต้องบริหารทรัพยากรอย่างรับผิดชอบต่อสังคมและโปร่งใส ซึ่งจะส่งผลให้การใช้ทรัพยากรสะท้อนออกมาเป็นผลลัพธ์ที่ดีขึ้นของผู้เรียน ครู และสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

สรุป

การศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดในบทความนี้ชี้ให้เห็นข้อเสนอเชิงวิชาการที่สำคัญ คือ การประกันคุณภาพภายนอกต้องเปลี่ยนบทบาทจากการตรวจสอบเพื่อรับรอง ไปสู่การใช้การประเมินเพื่อการพัฒนาอย่างรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ การเปลี่ยนแปลงนี้มีใช้เพียงการปรับเปลี่ยนเชิงกระบวนการ หากแต่เป็นการเปลี่ยนกรอบคิดพื้นฐาน (Paradigm Shift) ที่อาศัยการบูรณาการแนวคิดสำคัญหากกลุ่มเข้าด้วยกัน ได้แก่ Accountability ที่วางพันธะให้สถานศึกษาพิสูจน์คุณค่าการดำเนินงานผ่านผลลัพธ์จริง CSR ที่ขยายภาระรับผิดชอบต่อครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มในสังคม RBA ที่เชื่อมภาระรับผิดชอบต่อสังคมเข้ากับตัวชี้วัดที่วัดได้และนำไปสู่การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง Public Accountability ที่สร้างแรงกดดันเชิงสังคมให้สถานศึกษาดำเนินงานอย่างโปร่งใสและตอบสนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ และ Developmental Evaluation ที่ทำให้กระบวนการประเมินกลายเป็นโอกาสเรียนรู้และพัฒนาอย่างแท้จริง ผลของการบูรณาการแนวคิดเหล่านี้ปรากฏเป็นรูปธรรมในสามระดับที่เชื่อมโยงกัน กล่าวคือ ในระดับผู้เรียน คือ คุณภาพและผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นตามมาตรฐาน ในระดับครู คือ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาจาก

การสะท้อนคิดบนฐานข้อมูลจริง และในระดับสถานศึกษา คือ ระบบบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และขับเคลื่อนด้วยผลลัพธ์มากกว่าการปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนั้น ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์จึงมิใช่ภาระที่สถานศึกษาต้องแบกรับ หากแต่เป็นกลไกเชิงกลยุทธ์ที่สร้างวัฒนธรรมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2542). คู่มือการสร้างเสริมค่านิยมคุณธรรม จริยธรรม และวินัยระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ชโลธร โสมหิรัญ. (2563). การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการให้คำปรึกษากลุ่ม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พฤทธิสาด ชุมพล, ม.ร.ว. (2554). Accountability: ความตรวจสอบได้ ความรับผิดชอบต่อสังคมต่อการถูก “คิดบัญชี” ได้. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2550). แนวทางการประกันคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- _____. (2567). การประกันคุณภาพภายนอก (พ.ศ. 2567-2571). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). การวิจัยและพัฒนา รูปแบบกลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการตรงต่อเวลา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- _____. (2562). รูปแบบและกลไกการพัฒนาครูในลักษณะเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อันศยา จิตใจ. (2568). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์การประกันคุณภาพการศึกษาในการบริหารของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 7(1), 237-244.
- Bowen, H. R. (1953). Social responsibilities of the businessman. New York: Harper & Brothers.
- Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. Business Horizons, 34(4), 39-48.
- Dahlsrud, A. (2008). How corporate social responsibility is defined: An analysis of 37 definitions. Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 15(1), 1-13.
- Erdag, C. (2017). Accountability policies at schools: A study of path analysis. Educational Sciences: Theory & Practice, 17(4), 1405-1432.

- Freeman, R. E. & Reed, D. L. (1983). Stockholders and stakeholders: A new perspective on corporate governance. *California Management Review*, 25(3), 88-106.
- Friedman, M. (2005). Results-based accountability guide. Retrieved April 2, 2024, from <http://www.raguide.org>
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education*. (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- International Organization for Standardization. (2010). *ISO 26000: Guidance on social responsibility*. Geneva: ISO.
- Joyce, B. & Weil, M. (2000). *Models of teaching*. (6th ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Loeb, S. & Byun, E. (2019). Testing, accountability, and school improvement. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 683(1), 94-109.
- Maulid, M. J. (2017). *Accountability in education management: The efficient use of fiscal resources in Tanzania*. In Doctoral dissertation. University of York.
- Miller, W. R. & Rollnick, S. (2012). *Motivational interviewing: Helping people change*. (3rd ed.). New York: Guilford Press.
- OECD. (2010). *Accountability and transparency: Principles for good governance in the public sector*. Paris: OECD Publishing.
- _____. (2019). *Education policy outlook 2019: School evaluation and quality assurance mechanisms*. Paris: OECD Publishing.
- Patton, M. Q. (2011). *Developmental evaluation: Applying complexity concepts to enhance innovation and use*. New York: Guilford Press.
- Perryman, J. (2009). Inspection and performativity. *Journal of Education Policy*, 24(5), 611-631.